

על משמר השבת

א

מיכשור חשמלי בשבת
מקררים, מקפיאים ומיני-ברים



מכון מדעי טכנולוגי להלכה

מנחם אב, תשע"ה

כי תקדמנו ברכות טוב

רוב ברכות והודאות לידידינו הדגול והנעלה, רב תבונות,
שנהנינו ממנו עצה ותושיה בהכנת חוברת זו כמו בהרבה עניני הלכה למעשה

הגאון רבי שמחה בונם לייזרזון שליט"א

אשר עשרות בשנים עוסק בעמל ודקדוק רב בבירור וליבון תורת דודו
רבינו הגדול, עטרת תפארת ישראל, עמוד ההוראה לדורות
מורן הגרש"ז אויערבאך זצוק"ל
וזכה להאיר את עולם התורה וההלכה בעשיית אינים לתורתו
בסדרת ספריו הנפלאים "שולחן שלמה"

ברך ד' חילו ופועל ידיו תרצה

© כל הזכויות שמורות

להערות וקבלת פרטים נוספים:

מכון מדעי טכנולוגי להלכה

רח' הפסגה 1, בית וגן, ירושלים

ת.ד. 16121

טל': 02-6424880, 02-6423230, 02-6416501

פקס: 02-6420949

machon.halacha@gmail.com

לבירורים בנושאי מיכשור חשמלי ניתן לפנות בטלפונים הנ"ל

בימים א – ה בין השעות 14-11 בצהרים

במקרים דחופים בלבד ניתן לפנות למספרים הבאים:

0527157737, 0504101084

עימוד: סמ"ח

054-2285331 | sprint3038@gmail.com

פתח דבר

המכון המדעי טכנולוגי להלכה נוסד לפני כיוכל שנים, במטרה להתמודד עם כל האתגרים והשאלות ההלכתיות, הסבוכות והמורכבות, אשר מתעוררות בד בבד עם ההתפתחות המואצת של ענפי המדע והטכנולוגיה, בכל תחומי החיים.

בראש המכון עומד הגאון הגדול רבי לוי יצחק הלפרין שליט"א, המוכר בקרב כל החוגים כסמכות עליונה וכבר סמכא יחודי בנושאים אלו. במשך יובל שנות קיומו של המכון עמד בקשר הלכתי הדוק עם כל גדולי פוסקי הדור האחרון, מרנן ורבנן הגר"מ פיינשטיין זצ"ל, הגאב"ד הגרי"י וייס זצ"ל בעל ה"מנחת יצחק", הגרי"ש אלישיב זצ"ל, הגר"ע יוסף זצ"ל, הגר"ש ואזנר זצ"ל, ובמיוחד עם פוסק הדור מרן הגרש"ז אויערבאך זצ"ל, אשר ליווה את כל פעילות המכון מיום היווסדו ועד ליומו האחרון.

צוות המכון משלב בתוכו רבנים תלמידי חכמים מופלגים, לצד מהנדסים ומדענים בכירים, העוסקים, איש איש בתחומו, במחקר, בפיתוח, ביעוץ ובישום, לציבור וליחיד גם יחד. כל אחד ממהנדסי המכון הוא מן השורה הראשונה בתחומו, והשילוב המוצלח של כולם יחד מעניק את מיטב האפשרויות להתמודד עם מכלול נושאי המדע ופיתוחי הטכנולוגיה, שכל אחד מהם משולב כידוע מזרועות וענפים שונים.

המכון משמש כבר עשרות שנים כתל תלפיות וככתובת מרכזית עולמית, לרבנים ופוסקי הלכה, למורי הוראה ויושבי על מדין, למוסדות ציבור וקהילות ישראל, ולכל המוני בית ישראל, מכל החוגים ומכל המגזרים, בארץ ובתפוצות, בכל השאלות שהזמן גרמן ובכל הבעיות והדילמות האקטואליות העולות על הפרק. אל בין כותלי המכון זורמות מידי יום ביומו מכל קצוי תבל - בכל אמצעי התקשורת הקיימים, בכתב ובע"פ, בדואר ובדוא"ל, בפקס ובטלפון - עשרות ומאות שאלות הלכתיות, בירורים ובקשות יעוץ הדרכה, בכל התחומים והמישורים.

אכשר דרא, וזכינו בשנים האחרונות להתעוררות רבתי ולמודעות גוברת והולכת של הציבור הרחב, בנוגע לשימוש במיכשור חשמלי והשאלות ההלכתיות הכרוכות בכך. בשל כך גוברת ההתעניינות הרבה והדרישה הציבורית לקבלת הסברים ברורים ובהירים על הבעיות הקיימות בשימוש במכשירים ומיתקנים שונים ועל הפתרונות המוצעים, ורבים אומרים מי יראנו טוב, בשפה ברורה השווה לכל נפש.

למרות שגם בעבר השתדלנו עד כמה שידינו מגעת להסביר וליידע את ציבור הרבנים ומורי ההוראה בבעיות ובפתרונות, הרי שלאחרונה אנו מוצפים במבול של פניות מצד הציבור הרחב.

לאור זרם הפניות שאנו מקבלים, נוכחנו לדעת כי הציבור הרחב אינו מעוניין בניסוחים של מונחים טכנולוגיים מעורפלים, מפותלים ובלתי מובנים, מדויקים יותר או מדויקים פחות, אשר הקורא הממוצע אינו מבין בהם דבר וחצי דבר ואין באפשרותו לבחון את מידת נכונותם ומהימנותם, וכן אין לציבור שום ענין בפרסומים נוצצים ומבהיקים או בתמונות צבעוניות ממין הענין ושלא ממין הענין.

אנו סומכים על בגרותו ורצינותו של הציבור הרחב, אשר מצפה ומשתוקק לקבל הסברים ברורים ומתומצתים, מובנים לכל, לצד נתונים ברורים ומדויקים, על מנת לדעת את אשר לפניו, את המעשה אשר יעשון ואת הדרך ילכו בה.

לשם כך החלטנו להוציא לאור את חוברת ההסברה הנוכחית, הראשונה בסדרה, שתעסוק בשלב זה במתקני קירור, מקררים, מקפאים, ברי מים ומיני-ברים, ותקותנו תאמצנו להמשיך בעתיד בעז"ה בהוצאות חוברות הסברה נוספות אודות מזגנים, מיחמים, תנורי אפיה למיניהם, ועוד שורה ארוכה של מתקנים ומכשירים חשמליים שונים הנמצאים בשירות הציבור.

ידוע לכל, כי מדיניות המכון המוצהרת רבת השנים - בהתאם להנחייתם של גדולי ומאורי הדור שהתוו לנו את דרכנו - היא שלא להגרר לויכוחים עקרים ולפולמוסים מיותרים, כאלה או אחרים, ואיננו מתייחסים לשום גוף אחר, לא לחיוב ולא לשלילה. כל כוונתנו היא אך ורק להציג את דעתנו ולהסביר לציבור הרחב את הבעיות הקיימות ואת הפתרונות המוצעים על ידינו.

בהזדמנות זו, ברצוננו להודות לרבבות אלפי שלומי אמוני ישראל די בכל אתר ואתר, מכל חוגי ומגזרי היהדות הנאמנה, ובראשם ראשי אלפי ישראל, רבנים גדולי תורה ופוסקי הלכה, שנותנים בנו אמון מלא לאורך כל השנים.

אנו נשתדל בעז"ה להמשיך לעמוד על משמרתנו משמרת הקודש, לשירות ציבור יראי ד', שומרי שבת ומקדשי שביעי, כאשר באמנה אתנו, ולעשות את עבודתנו עבודת הקודש נאמנה לתועלת הרבים, וכמאז ומתמיד נשמח להשיב בחפץ לב לכל שאלה או בקשת הבהרה בנושאים הנוגעים לחוברת ההסברה הנוכחית ובכל הנושאים ההלכתיים האחרים.

מקרים

בעיות ופתרונות

להלן שורת הבעיות הקיימות כיום במקרים השונים, במקצתם או בכולם, יחד עם הדרכים להתמודד עמן, והכל בצורה תמציתית, ברורה ומובנת, השווה לכל נפש.

לצד כל אחת מן הבעיות, יוסבר באותיות מודגשות המענה והפתרון המושלם שבפיקודי השבת במקרים שבאישור המכון המדעי טכנולוגי להלכה, כאשר עם המעבר למוצב "שבת" נפתרות מאליהן כל הבעיות, אחת לאחת, וניתן להשתמש במקרים אלו בשבתות ובחגים ללא כל הגבלה וללא כל חשש.

חשוב לציין, כי פיקודי השבת של המכון מובנים מלכתחילה בתוך כרטיס הפיקוד של המקרים, והם מותאמים מראש ע"י היצרנים - בהתאם להוראות המכון והנחיותיו - לכל פונקציה ולכל אלמנט הקיימים במערכות המקרר. באופן זה מקבלים הלקוחות, ללא כל תוספת תשלום, מקרר עם פיקוד שבת מושלם ומותאם, שאינו גורם שום נזק למערכות המקרר ואינו מקצר את אורך חייו.

הדלקת הנורה וכיבוייה:

כידוע, בכל המקרים נדלקת נורה בתוך המקרר עם פתיחת הדלת ושחרור המפסק, והיא נכבית עם סגירת הדלת. פעולה זו היא פעולה ישירה של פתיחת וסגירת הדלת, כאשר סגירת הדלת לוחצת על המפסק ומכבה את הנורה, ופתיחת הדלת משחררת את המפסק ומדליקה את הנורה.

בהרבה מדגמי המקררים המשווקים בארץ קיים מתג מסויים שניתן באמצעותו לתפוס את מפסק הדלת ולנעול אותו, באופן שישאר לחוץ גם בעת פתיחת הדלת. גם בדגמים שלא מותקן בהם מתג שכזה ניתן בד"כ לדרוש מהמשווקים להתקין אותו.

יש שמסתפקים בהוצאת הנורה או בשחרורה ממקומה. אך חשוב לדעת כי כיום - כאשר מפסק הדלת משמש גם להפעלת המאוורר והפסקת פעולתו, ולעתים גם למנגנונים נוספים ופונקציות אחרות, כפי שיוסבר בהמשך - אין די בפעולה זו, בשום פנים ואופן, ובמקרים שאין בהם פיקוד שבת מאושר בפיקוח הלכתי, חובה לנעול את מפסקי הדלת לחלוטין, בשבתות ובחגים, באמצעות המתג המיוחד לכך או ע"י הדבקתם וכדו'.

במקרים רבים קיימים יותר מאשר מפסק דלת אחד, וחובה לזכור לנעול את כולם. במקרים שבהם מותקנת נורה גם בתא ההקפאה יש לנעול גם את מפסק הדלת של תא זה. במקרים שיש להם יותר מדלת אחת יש בד"כ מפסק נפרד לכל אחת ואחת מהדלתות בפני עצמה, כאשר פתיחת כל דלת מדליקה את הנורה, ולכן חובה לנעול את כולם. לגבי המקרים שמוקדן בהם מפסק דלת מגנטי נסתר - ראה להלן בנוגע לניתוק המאוורר והפעלתו.

בפיקודי השבת שבאישור המכון - עם המעבר למצב "שבת" מתבטלת הנורה, והיא נשארת כבויה כל הזמן, מבלי שפתיחת וסגירת הדלת/ות משפיעות עליה.

ניתוק המאוורר והפעלתו:

כיום, מותקן בכל המקרים מאוורר לסחרור ולפיזור נכון של האויר הקר בתא ההקפאה או במקרר עצמו. מאוורר זה פועל בד"כ במקביל לפעולת המדחס. על מנת לחסוך באנרגיה ולא לגרום לפיזור מיותר של הקור מחוץ למקרר, נבנים כיום מרבית המקררים באופן שפתיחת הדלת מפסיקה מידית את פעולת המאוורר, אם הוא פועל, וסגירת הדלת מפעילה אותו שוב. גם במקרה זה מדובר בפעולה ישירה של פתיחת הדלת או סגירתה, באמצעות שחרור המפסק או לחיצתו, ולא בגרמא או בפעולה עקיפה.

בשל כך יש לנעול בשבתות ובחגים את כל מפסקי הדלת, כאמור לעיל, באמצעות המתג המיוחד לכך או ע"י הדבקה וכדו'.

קיימים מקרים שבהם מפסקי הדלת הם מפסקים מגנטיים ואינם גלויים לעין כל, כך שלא ניתן לתופסם או להדביקם בדרך רגילה. גם מקומם במשקוף ובמזוזות במסגרת שסביב דלת המקרר משתנה מדגם לדגם. הדרך היעילה ביותר היא לפתוח את דלת המקרר כדי שהנורה תדלק, ולאחר מכן לעבור באיטיות עם מגנט חזק על כל המסגרת שסביב המקרר, לאורכו ולרחבו, עד שמבחינים שהנורה נכבית, שזה הסימן שהמגנט איתר את מקומו הנכון של המפסק וסגר את המעגל. או אז יש להצמיד למקום זה, בשבתות ובחגים, מגנט קבוע, שישאיר את המפסק סגור כל הזמן. במקרים בעלי דלת כפולה יתכן שישנם שני מפסקים מגנטיים, ויש לבדוק זאת ולבטל את שניהם.

בפיקודי השבת שבאישור המכון - עם המעבר למצב "שבת" מבוטלת לחלוטין השפעת פתיחת הדלת וסגירתה על המאוורר, והוא ממשיך לפעול כל הזמן במקביל לפעולת המדחס כאילו הדלת סגורה.

ספירת פתיחות דלת:

קיימים דגמי מקררים שבהם כל פתיחת דלת נספרת ע"י מנגנון פנימי, כתוצאה משחרור מפסקי הדלת, כאשר בחלק מן המקרים הנתונים מוזנים למערכת ההפשרה, שמשקללת גם

אותם, יחד עם נתוני שעות פעילות המנוע, ולאחר מספר מסויים של פתיחות דלת מפעילה את ההפשרה.

הפעולה החשמלית של הספירה וההזנה למערכת ההפשרה היא פעולה ישירה, כתוצאה מפתחת הדלת, אשר עלולה לעתים להשפיע גם על הקדמת פעולת ההפשרה, ובמקרים מסויימים - של פתיחת הדלת בפעם האחרונה לאחר מספר פתיחות מסויים שקדמו לה - עלולה הפתיחה להפעיל ישירות את גוף החימום של ההפשרה.

נעילת מפסקי הדלת, בשבתות ובחגים, כאמור לעיל, פותרת גם בעיה זו, שכן במצב שכזה פתיחות הדלת אינן נספרות כלל.

בפיקודי השבת שבאישור המכון - עם המעבר למצב "שבת" מבוטלת לחלוטין תופעת ספירת פתיחות הדלת גם בדגמי המקרים שבהם קיימת תופעה זו במצב "חול" רגיל.

הפעלת המדחס:

בכל המקרים, מאז ומעולם, עלולה פתיחת הדלת בעת שהמדחס אינו פועל להשפיע על הפעלת המדחס, עקב הזרמת אויר חם לתוך המקרר והעלאת הטמפרטורה בתוכו, כך שהטרמוסטט שיחוש בזאת יקדים להפעיל את המדחס.

לדעת מרן הגרש"ז אויערבאך זצ"ל (מנחת שלמה סי' י', אות ד' ואילך) הדבר מותר לכתחילה, ואין לחוש בזה כלל מכמה וכמה טעמים שנתבארו בהרחבה בתשובתו.

מאידך, יש מן הפוסקים שהחמירו שלא לפתוח את דלת המקרר אלא רק בשעה שהמדחס פועל, כך שהשפעת כניסת האויר החם אינה על הפעלת המדחס, אלא שכשנמצא מכך המדחס לא יפסיק את פעולתו וימשיך הלאה לעבוד מאליה עד לקבלת רמת הטמפרטורה הרצויה. וכפי שנתבאר גם בדברי הגרש"ז א עצמו (שם, בריש הסימן) כי הדבר פשוט וברור שכשהמדחס פועל אין מקום לחוש כלל בפתיחת הדלת וסגירתה.

על מנת לחוש גם לדעת המחמירים, מבוסס פיקוד השבת של המכון על העקרון שכניסת האויר החם לא תשפיע לעולם על הפעלת המדחס, והוא יתחיל תמיד לפעול בתדירות קבועה, בכל זמן קבוע, קצוב מראש, מעת סיום פעילות המחזור הקודם, ללא כל התחשבות ברמת הטמפרטורה, והוא אמור לפעול כך ללא כל הפסקה, אלא שהטרמוסטט נכנס לפעולה כעבור שתי דקות מתחילת פעולת המדחס ובודק את רמת הטמפרטורה, ובמידה שרמת הקור הגיעה לרמה הרצויה המדחס יקבל פקודה להפסיק לפעול, ואילו אם עדיין לא הגיע לרמת הקור הרצויה המדחס לא יקבל שום פקודה, וממילא הוא ימשיך לפעול מאליה, כתוצאה מתחילת הפעולה שלו, ולא כתוצאה מהשפעת האויר החם שנכנס, עד לקבלת רמת הטמפרטורה הרצויה, כך שבסופו של דבר כל פתיחת דלת והזרמת אויר חם, הן בשעה שהמדחס עובד והן בשעה שהוא שובת, משפיעה אך ורק על אי הפסקת

פעולתו לכשיתחיל מעצמו לפעול בזמן הקצוב מראש, והר"ז תמיד כפתיחת דלת במקררים רגילים בשעה שהמזרח פועל, שהדבר מותר לכתחילה לכל הדיעות כנ"ל.

הקדמת פעולת ההפשרה:

כמעט בכל דגמי המקררים המיוצרים והמשווקים כיום פועל בד"כ גוף החימום של ההפשרה (למניעת הצטברות קרח על סוללת הקרור) לפי שעות מנוע, שנספרות ע"י טיימר (- קוצב זמן), ולאחר מספר שעות מסויים (הנע בין 6 ל-12 שעות) של פעילות המנוע מופעלת ההפשרה למשך זמן מסויים (כחצי שעה), כך שכל השפעת כניסת אויר חם על פעולת המזרח גורמת ממילא גם להקדמת פעולת ההפשרה.

בעיה זו יש בה צד חומרא מחד גיסא וצדדי קולא מאידך גיסא. צד החומרא שבהשפעה זו, לעומת עצם ההשפעה על פעולת המזרח, הוא שמדובר בגוף חימום לוחט, שדינו כנחלת של מתכת, ומטעם זה כפה"נ סייג מרן הגרשז"א זצ"ל בהערה הראשונה לתשובתו הנ"ל כי התשובה אינה מתייחסת למקררים שיש להם הפשרה. ואילו צדדי קולא שבדבר במקררים הקיימים כיום (להבדיל מן המקררים בעלי ההפשרה האוטומטית בזמנו של הגרשז"א) הם: א) ההשפעה על הקדמת ההפשרה היא בד"כ לאחר שרשרת פעולות ממושכת של הקדמת פעולת המזרח והפסקתו, והפעלתו מחדש שוב לאחר זמן והפסקתו, וכך הלאה, עד שבסופו של דבר תוקדם גם פעולת ההפשרה, ועי' בתשובת הגרשז"א הנ"ל (אות ג') שכתב לגבי השפעה דומה לזו כי שרשרת פעולות מעין זו מותרת אפילו בגרם מלאכה דאורייתא עיי"ש. ב) ברבים מן המקרים יתכן מאד כי כל ההשפעה על ההפשרה תבוא לידי ביטוי רק במוצ"ש, דהיינו שהיא תוקדם למשל מן השעה 10 במוצ"ש לשעה 9 או 8 וכיו"ב.

יחד עם זאת, ברור מאליי כי כל הבעיה קיימת אך ורק בפתיחת דלת כאשר המזרח אינו פועל, שבמקרה זה גורמת פתיחת הדלת לכניסת אויר חם, ומשפיעה בעקיפין על הקדמת פעולת המזרח, ובעקבותיה גם על הקדמת פעולת ההפשרה וכן"ל, אבל כאשר פותחים את הדלת בעת שהמזרח פועל אין כאן שום השפעה של מעשה האדם על פעולת ההפשרה, כשם שאין כאן השפעה על פעולת המזרח, שכן המזרח ממשיך לפעול מכח פעולתו הראשונה ולא מכח השפעת כניסת האויר החם, אלא שלולא כניסת האויר החם היה הטרמוסטט מגלה שהטרמפרטורה הגיעה לרמה הרצויה ומפסיק את פעולת המזרח, וכתוצאה מכניסת האויר החם הוא אינו מתנתק וממשיך לעבוד מאליי¹, וממילא כשם שהמשך פעולת המזרח אינה

1. יש המכנים זאת משום מה בטעות "המשכת מצב", כאילו יש כלל הלכתי שכל פעולה הממשיכה מצב קיים מכבר אינה אסורה בשבת. הנחה זו בטעות יסודה, שכן הדבר תלוי אם פעולת ההמשכה מתייחסת לאדם או שאינה מתייחסת אליו ונמשכת מאליה. במקרה שפעולת ההמשכה היא אכן פעולתו של האדם ומתייחסת אליו הוא עלול לעבור בכך על איסורי דאורייתא. למשל, באם גוי או קוף לוחץ באצבעו על מתג הפעלה או דוושה של מטחנה חשמלית - כשהלחיצה עצמה מחזיקה כל הזמן את המעגל סגור ומפעילה את המטחנה, ובשחרור קל של הלחיצה יפתח המעגל והמטחנה תפסיק מידית את פעולתה - ובא יהודי ומסלק את אצבע

מתייחסת כלל למעשה האדם פותח הדלת כך גם כל ההשלכות הנוספות שבעקבותיה, כגון ההשפעה העקיפה על הקדמת פעולת ההפשרה, אינן מתייחסות אליו כלל.

קיימים גם דגמי מקרים שמותקן בהם רגש לחות, כך שכל פתיחת דלת והזרמת אויר לח מן החוץ לתוך המקרר גם בשעה שהמזרח פועל עלולה לעתים לגרום לזירוז והקדמת הפעלת ההפשרה.

כפי שנתבאר לעיל, פיקודי השבת שבאישור המכון בנויים באופן שכל פתיחת דלת במקרר, הן כשהמזרח פועל והן כשהוא שובת, דינה כדין פתיחת דלת במקרים רגילים בשעה שהמזרח פועל, וממילא אין שום בעיה בהשפעה העקיפה כביכול על הקדמת פעולת ההפשרה, שאינה מתייחסת כלל לפותח הדלת.

יצוין עוד, כי בפיקודי השבת שבאישור המכון מבוטלת לחלוטין ספירת פתיחות הדלת - גם במקרים בהם קיימת תופעה זו במצב "חול" רגיל - המשפיעה על מערכת ההפשרה, כאמור לעיל. וכן לא קיים שם רגש לחות המושפע מפתיחות דלת והזרמת אויר לח לתוך המקרר.

הפעלת ה"דאמפר":

קיימים מקרים דיגיטליים שמותקן בהם "דאמפר" חשמלי, שהוא כעין תריס הממוקם בתעלת האויר שבין המקפא למקרר, אשר תפקידו להזרים אויר קר מסוללת הקירור אל המקרר ולווסת בו את הטמפרטורה באמצעות הרחבת וצמצום הפתח, והוא עלול להיות מושפע מהכנסת אויר חם לתוך המקרר.

יש מקרים - מכניים ודיגיטליים כאחד - שאין בהם כלל "דאמפר". יש מקרים שה"דאמפר" פועל באופן מכני, ואין בו כמובן שום שאלה הלכתית.

למעשה, גם במקרים דיגיטליים שיש בהם "דאמפר" חשמלי, בד"כ ה"דאמפר" נפתח

הלוחץ, כשד בדד הוא ממשיך במקומו לחוץ באמצעו שלו, שבדאי שהמשך סגירת המעגל החשמלי על כל השלכותיה, הן ביחס לאיסור ההפעלה החשמלית והן ביחס למלאכת הטחינה, מתייחסת ליהודי שהחליף את הגוי או את הקוף, למרות שבפועל לא נעשתה על ידו שום הפעלה חדשה ורק המשך את המצב הקיים. ההיתר הברור בדברי הפוסקים לפתוח דלת מקרר בשעה שהמזרח פועל למרות שמשפיעים בכך על המשך פעולתו הוא משום שהמשך פעולת המזרח אינה מתייחסת כלל אל הפותח. שהרי המזרח אינו ממשיך לפעול מכח פעולת האדם הפותח ולא מכח האויר החם שהוזרם על ידו לתוך המקרר, אלא הוא ממשיך לפעול מאליה מכח ההפעלה הראשונה שהופעל, כל עוד שאינו מקבל פקודת הפסקה. השפעתו של האדם בפתיחת הדלת מצמצמת אך ורק לאי הפסקת פעולת המזרח, כי לולא פתיחתו היתה רמת הטמפרטורה במקרר מגיעה מוקדם יותר לרמתה הרצויה, שאז היה הטרמוסטט מפסיק את פעולת המזרח, ועקב הפתיחה והזרמת האויר החם לא יגיע המקרר לרמת הטמפרטורה הרצויה אלא כעבור זמן ממושך יותר. אך בכל מקרה פעולת המזרח נמשכת מאליה ואינה מתייחסת כלל לפותח הדלת. לפיכך ברור שגם כל ההשלכות האחרות כתוצאה מהמשך פעילות זו, כמו ההשפעה העקיפה על מערכת ההפשרה, אינן מתייחסות לפותח הדלת, והן מותרות לכתחילה.

בפתיחה מקסימלית מיד עם הפעלת המדחס, והוא מתחיל להסגר באיטיות בהתאם לירידת רמת הטמפרטורה במקרר, עד שהוא נסגר לחלוטין עם הפסקת פעולת המדחס או קודם לכן. מובן מאליו, כי פתיחת דלת המקרר בשעה שהמדחס אינו פועל, וגם ה"דאמפר" סגור, עלולה להשפיע על הקדמת הפעולה החשמלית של פתיחת ה"דאמפר", כשם שהיא עלולה להשפיע על הקדמת פעולת המדחס עצמו.

כאמור לעיל, לדעת מרן הגרש"ז אויערבאך זצ"ל אין בכך כל חשש, והדבר מותר לכתחילה, שכן כל הנימוקים שהעלה בתשובתו וכל סניפי ההיתר שלו לענין ההשפעה על המדחס תקפים גם לענין זה. ואילו לדעת המחמירים שלא לפתוח את דלת המקרר אלא רק בשעה שהמדחס פועל, כדי שלא להשפיע בעקיפין על הקדמת הפעלת המדחס אלא רק על אי הפסקת פעולתו, הוא הדין לגבי ההשפעה על ה"דאמפר", שכאשר פותחים את הדלת רק כשהמדחס פועל וגם ה"דאמפר" פתוח הרי ההשפעה על ה"דאמפר" היא רק להשאירו פתוח למשך זמן ממושך יותר עד לקבלת רמת הטמפרטורה הרצויה.

באופן תיאורטי יתכן אמנם שה"דאמפר" יסגר בעוד המדחס פועל, ואילו פתיחת הדלת בשעה זו תזרים אויר חם, שיגרום לפתיחת ה"דאמפר" פעם נוספת. אך לפי בדיקות שערכנו התברר כי האפשרות שה"דאמפר" יושפע ויפתח שוב לאחר שכבר נסגר קיימת אך ורק במקרים קיצוניים ביותר של הכנסת חום גדול מאד, כגון הכנסת סיר ענק רותח שהוסר מע"ג האש לתוך המקרר. ההסבר ההגיוני לכך הוא שלאחר שה"דאמפר" כבר היה פתוח ונסגר קיימת במקרר רמת טמפרטורה קרובה לרמה הרצויה, כשיחד עם זאת הרי גם בעת שה"דאמפר" סגור עדיין ישנה זרימת קור במידה מסויימת מהמקפיא לתוך המקרר, ובנוסף לכך הרי המדחס ממשיך לפעול בשעה זו ולייצר קור, כך שרמת הקור המתקבלת דיה כדי "להתגבר" על כל זרימת אויר כתוצאה מפתיחת דלת, למעט במקרים קיצוניים ביותר כנ"ל.

מאחר שהמקרים עם פיקודי השבת שבאישור המכון פועלים באופן שפתיחת הדלתות אינה משפיעה על הקדמת הפעלת המדחס, אלא רק על אי הפסקת פעילותו לכשיתחיל לפעול מעצמו בזמן הקבוע, אין הפתיחה משפיעה גם על פתיחת ה"דאמפר", שכן בשעה שהמדחס אינו פועל גם ה"דאמפר" מושבת ואין כל אפשרות שיפתח, וכל ההשפעה היא אך ורק על הישארותו פתוח לזמן ממושך יותר לאחר שיפתח מעצמו בכל מקרה בזמן הקבוע להפעלת המדחס.

לגבי האפשרות שהזרמת אויר חם עלולה להשפיע על פתיחה חוזרת של ה"דאמפר"
- לאחר שכבר נסגר - בעוד המדחס פועל, הרי, כאמור, פתיחת דלתות המקרר לא תגרום לכך. ומאחר שאנו יוצאים מנקודת הנחה פשוטה, שמקרים קיצוניים ביותר של הכנסת חום - כמו בהכנסת סיר רותח לתוך המקרר - אינם אמורים כלל להתרחש בשבת, בודאי אין שום צורך לחשוש לכך.

הפעלת נורית או צפצוף התראה:

במקרים רבים כיום נדלקת נורית התראה, או מופעל צפצוף התראה, כדי להתריע על כך שהדלת פתוחה או שרמת הטמפרטורה במקרר עלתה מאד מסיבה כל שהיא. יש מתוכם שכל פתיחת דלת מפעילה מידית התראות אלו, ויש שגששי הדלת או הטמפרטורה מגיבים על פתיחת הדלת או על עליית הטמפרטורה - באמצעות הדלקת הנורית או הפעלת הזמזום - רק לאחר דקות ספורות.

יש מקרים שבהם נעילת מפסקי הדלת פותרת גם בעיה זו. אך יש מקרים רבים בהם נעילת מפסקי הדלת אינה פותרת את הבעיה.

כאשר תגובת גששי ההתראה אינה מידית, אלא רק כעבור זמן מסויים, ניתן במקרי הצורך בדיעבד לפתוח את דלת המקרר ולסגורה במהירות קודם שתדלק הנורית או יופעל הזמזום.

הדרך הרצויה ביותר לשימוש במקרים כאלה, ובפרט כאשר הפעלת הנורית או צפצוף ההתראה הם מידיים ולא ניתן לבטלם באמצעות מפסקי הדלת, היא באמצעות חיבור המקרר לשעון שבת, שינתק מפעם לפעם את המקרר מזרם החשמל לזמנים ידועים מראש, ויאפשר את פתיחתו ללא כל חשש בזמנים קצובים אלו.

על מנת שלא להרבות בחיבורים וניתוקים תכופים ומיותרים, שאינם "מוסיפים בריאות" למקרר ועלולים לגרום לו נזק לטווח ארוך, מומלץ לכוון את השעון ולהתאימו לשעות סעודות השבת, שבהן יהיה המקרר מנותק לזמן ממושך יחסית, לפי הצורך, כדי לאפשר את פתיחתו וסגירתו בזמנים אלו ללא הגבלה, ולשאר שעות השבת (למעט שעות הלילה המאוחרות שבהם הכל נמים את שנתם) לכוון את השעון שינתק את המקרר לרבע שעה בכל שעה.

במקרה שלא ניתן מסיבה כל שהיא לחבר את המקרר לשעון שבת, או ששכחו לעשות כן, יש לעשות שאלת חכם אם ניתן בשעת הדחק להשתמש במקרר ולפתוח אותו בדרכים מסוימות.

בפיקודי השבת שבאישור המכון - עם המעבר למצב "שבת" מבוטלות לחלוטין תופעות אלו גם באותם המקרים שבהם הן קיימות במצב "חול" רגיל.

"רישומים דיגיטליים":

שנים האחרונות הולכים ונפוצים יותר ויותר מקרים בעלי פיקוד חשמלי דיגיטלי, אשר הפקודות למערכות המקרר עוברות בהם דרך כרטיס פיקוד דיגיטלי המעבד את הנתונים שמתקבלים מרמת הטמפרטורה ולפיהם ניתנות הוראות ההפעלה.²

2. להלן תיאור שרשרת הפעולות של בקרת הטמפרטורה במקרר דיגיטלי (מה שמכונה "טרמוסטט"), תפקידן ואופן פעולתן:

המונח המכונה משום מה לאחרונה בשם "רישומים דיגיטליים" אינו מונח טכנולוגי מקצועי, ובודאי שאינו מונח הלכתי. מונח זה הומצא ע"י מי שרוצים כנראה ליצור את הרושם שמדובר כביכול באיסורים של מלאכת כותב דאורייתא, או למצער של מלאכת רושם שהיא תולדה דכותב.

סדרת הפעולות הרגילות והשגרתיות המתרחשת בכרטיס הפיקוד - במילים פשוטות, מובנות ומדוברות - היא כדלהלן: תחילתה במעגל חשמלי, שהמתח החשמלי שבו משתנה בהתאם לטמפרטורה הסביבתית. לידו קיים ממיר אנלוגי דיגיטלי, ש"מרגיש" את שינויי המתח, בתוך תאים זעירים מסויימים, שגם שם אין שום "רישום" ושום ספרות בינאריות, וגם אין שום יצירת זרם חדש, אלא הכל מתרחש בזרם קיים בתוך מעגל סגור. משם "מתורגמים" הנתונים ע"י מעבד נתונים (MICROPROCESSOR), שלפי נתוני ערכי הטמפרטורה המתקבלים על ידו הוא נותן פקודת הפעלה למדחס במקרה הצורך.

למרות שתיאור זה נשמע לכאורה כפעילות חשמלית מורכבת ומסועפת, בתוך רשת מעגלים חשמליים מפותלים של כמעט "בית חרושת" שלם, הרי למעשה מדובר אך ורק בשינויים קלים ביותר ותנודות בלתי מורגשות של מתח חשמלי קיים בתוך שבבים זעירים, מיקרוסקופיים כמעט, ללא שום סגירת מעגל חשמלי, ללא שום הפעלה חשמלית חדשה, ללא שום תוספת זרם חיצוני, וללא שום "רישום" מכל סוג שהוא.

כמובן, שכאשר יש תוצאות מעשיות לשינויי מתח אלו, ובעקבותיהם "מתורגמים" הנתונים לפקודות חשמליות שונות של מערכות המקרר, או לחילופין כאשר שינויים אלו בעצמם נאגרים בזכרון הכרטיס ומשאירים בו "רושם" מסויים, הרי בודאי שמלבד השאלות ההלכתיות הכרוכות בעצם ההשפעה על הפעלת המערכות והשלכותיהן, יש להתייחס ולדון גם בהגדרותיהם ההלכתיות של שינויי מתח אלו, אשר בכל מקרה אין בינם לבין "רישום" ולא כלום.

- א. ספק מתח מוריד ומיישר מתח חילופים של 220 וולט מרשת החשמל שבבית למתח נמוך ישר. הספק מופעל באופן רצוף וללא שינוי בכדי להזין את זרם העבודה הדרוש לכלל מערכות הפיקוד שבמקרר.
- ב. נגד מסוג טרמיסטר (רכיב חשמל סטטי שהתנגדותו משתנה עם שינוי טמפרטורה) שממוקם בחלל המקרר משמש כרגש טמפרטורה, כשהוא מחובר בטור עם נגד בעל התנגדות קבועה לספק המתח הנ"ל, כיוון שהמתח שמופיע בנקודת החיבור בין שני הנגדים משתנה בהתאם לטמפרטורה של הטרמיסטר.
- ג. מכיוון שלמתח המשתנה הנ"ל יש ערך אנלוגי (וולטים מתח ישר), קיים רכיב אלקטרוני טנסיסטורי שממיר את הערך לשרשרת ערכים בינאריים, כשלכל תא בשרשרת ערך "אפס" או "אחד" שמיוצגים ע"י מטען בעל סטאטוס נמוך או גבוה. מספר התאים נקבע בהתאם לרולוציה הנדרשת ובד"כ משמונה עד עשרה.
- ד. הערך הבינארי של הטמפרטורה נסרק מזמן לזמן ע"י מיקרו-מעבד, שפועל לפי פקודות צרובות ברכיב זיכרון קבוע, והן מהוות את תוכנת פעולת מערכת הפיקוד של המקרר.
- ה. בהתאם לתוכנה מבוצע שינוי בערך בינארי בקו יציאה מהמיקרו-מעבד, בכדי לחבר או לנתק את הזרם מרשת החשמל למנוע של מדחס הקירור, וזאת באמצעות ממסר אלקטרוני או אלקטרו-מגנטי.

למעשה, ברור, איפוא, כי הדרך הרצויה ביותר למי שיש בידו מקרר רגיל בעל פיקוד דיגיטלי - שהמערכות שבו מושפעות משינויי המתח בכרטיס הפיקוד, שע"ז מועברות פקודות שונות לפעילות המקרר - היא לחבר את המקרר לשעון שבת, שינתק אותו מפעם לפעם מזרם החשמל, על מנת לאפשר את פתיחתו וסגירתו בשעה שהוא מנותק, כאמור לעיל לגבי מקררים שיש בהם נורית או צפצוף התראה.

במקרים בעלי פיקוד דיגיטלי עם פיקוד שבת באישור המכון - מושבת כרטיס הפיקוד במצב "שבת" ומנוטרל לחלוטין מהפעלת מערכות המקרר כתוצאה מאותם שינויי מתח. אלא שמבחינה טכנית לא ניתן להשבית את עצם השינויים הקלים במתח, והתנודות בתוכם נמשכות, כשהם חסרי כל משמעות, שכן אין כל צורך בהם, והם ללא כל תועלת וללא שום תכלית, שהרי לא נעשה בהם כל שימוש ולא מתקבלת על ידם שום פקודה והוראת הפעלה, וכן אינם נאגרים ונשמרים, ואינם משאירים שום "רושם" (תרתי משמע...)

דעת לנבון נקל, כי שינויי מתח גרידא בתוך כרטיס הפיקוד ללא שום תכלית וללא שום תועלת אין להתייחס אליהם ואין לחוש להם כלל, כשם שאין חוששים לשינויים רבים אחרים כמותם - או גדולים ומשמעותיים מהם פי כמה וכמה - המתרחשים לרוב בשבת ע"י כל אחד ואחד, כמו למשל כאשר הוא מסתובב ועובר ליד מכשירים חשמליים שונים, או כאשר הוא פותח מקרר בשעה שהמדחס פועל³, וכשם שלא מתייחסים כלל ליצירת חשמל סטטי באויר, או לכל מיני שינויים פיזיקליים שונים או שינויים בכוחות טבע אחרים, המתרחשים על ידינו ללא הרף, ואשר לעתים יש בהם יצירה גדולה ומשמעותית הרבה יותר מאשר התנודות הקלות והזעירות שבנידוננו, שהצד השווה שבכולם הוא ששינויים שאין בהם שום תכלית ומטרה אין בהם כלום.

יצור קוביות קרח:

קיימים כיום דגמי מקררים, אשר בתא ההקפאה שלהם יש מיתקן אוטומטי ליצור קרח, המייצר מפעם לפעם קוביות קרח ומאחסן אותן במגרה מיוחדת המיועדת לכך. כל צריכת קרח מהמגרה עלולה להשפיע בעקיפין על יצור מחודש של קרח. יש אפשרות לנעול את מיתקן יצור הקרח, כדי שיפסיק לייצר קוביות, ובמקרה שכזה ניתן לצרוך קוביות קרח מהמגרה ללא חשש.

בדגמי המקררים עם פיקוד שבת של המכון, אשר קיים בהם מיתקן ליצור קרח - ההוראה היא שצריכת קוביות קרח מהמגרה בשבת מותרת רק אם נעלו את מיתקן היצור מערב שבת.

3. המציאות הברורה והמוכחת היא שכל פתיחת מקרר בשעה שהמדחס פועל - אפילו אם יש בו פיקוד שבת או כל התקן שבת אחר מכל סוג שהוא - גורמת מידית להגברת הזרם במנוע. ומדובר בתוספת זרם ממשית ולא רק בשינויי מתח, אשר למען האמת במקרה זה יש גם צורך ותועלת מסויימת בדבר, שלא כמו תנודות המתח בכרטיס הפיקוד שבנידוננו, שהם מיותרים לחלוטין.

דגמי המקררים

באישור המכון המדעי טכנולוגי להלכה

(מעודכן לחודש מנ"א תשע"ה, אוג' 15)

יבואן	שם המקרר	דגם	נפח (ליטר)	תוקף האישור	הערות
ראלקו סוכנויות	שארפ	SJ2150	387	עד 01.16	
		SJ2190	418	עד 01.16	
		SJ2245	455	עד 01.16	
		SJ2249	503	עד 01.16	
		SJ2256	539	עד 01.16	
		SJ2266	578	עד 01.16	
		SJ3245	503	עד 01.16	
		SJ3249	503	עד 01.16	
		SJ3256	539	עד 01.16	
		SJ3265	578	עד 01.16	
		P60MK2	578	עד 01.16	
		P70MK2	578	עד 01.16	
		SJS3550	545	עד 01.16	
		SJS3610	586	עד 01.16	
		SJP4550	545	עד 01.16	
		SJP4610	586	עד 01.16	
		SJX5103	648	עד 01.16	
		SJX5403	648	עד 01.16	
		SJX5406	648	עד 01.16	
		SJX5409	648	עד 01.16	
		SJC5501	648	עד 01.16	
		SJE5503	648	עד 01.16	
		SJS5505	648	עד 01.16	
		SJS5506	648	עד 01.16	
		SJ5509	648	עד 01.16	
		SJX7113	648	עד 01.16	
		SJX7116	648	עד 01.16	
		SJX7119	648	עד 01.16	
		SJX7413	648	עד 01.16	
		SJC7511	648	עד 01.16	
		SJ7513	648	עד 01.16	
		SJR8580	565	עד 01.16	
		SJR8610	615	עד 01.16	
		SJR8710	615	עד 01.16	
		SJR8711	615	עד 01.16	

	עד 01.16	610	SJR8810	שארפ	ראלקו סוכנויות
	עד 01.16	610	SJR8811		
	עד 01.16	615	SJR8812		
בכל הדגמים של מקרי LG יש צורך לבדוק היטב כי הדגם המופיע באישור זהה לחלוטין באופן מדויק לדגם המצויין על המקרר, כי לעתים יש שינוי קטן באות אחת או בספרה אחת בין דגם עם פיקוד שבת לדגם שאין בו. לדוגמא: דגם GRF-B229RNA אין בו פיקוד שבת, בעוד שדגם GR-B229RNA הוא עם פיקוד שבת.	עד 01.16	489	GRM6480S	LG	ברימאג דיגיטל אייג'
	עד 01.16	489	GRM6480W		
	עד 01.16	529	GRM6780S		
	עד 01.16	529	GRM6780W		
	עד 01.16	615	GR-B6780DID		
	עד 01.16	578	GRM6880S		
	עד 01.16	578	GRM6880W		
	עד 01.16	610	GRM6980S		
	עד 01.16	610	GRM6980W		
יש מיתקן אוט' ליצור קוביות קרח. אין לצורך קרח בשבת אלא אם נעלו את המיתקן מער"ש	עד 01.16	646	GR-B229RNA		
יש מיתקן אוט' ליצור קוביות קרח. אין לצורך קרח בשבת אלא אם נעלו את המיתקן מער"ש	עד 01.16	698	GR-B239RSA		
יש מיתקן אוט' ליצור קוביות קרח. אין לצורך קרח בשבת אלא אם נעלו את המיתקן מער"ש	עד 01.16	648	GM-769RSC		
יש מיתקן אוט' ליצור קוביות קרח. אין לצורך קרח בשבת אלא אם נעלו את המיתקן מער"ש	עד 01.16	700	GM-849RSC		
	עד 01.16	520	DNE156720	באקו	
יש לדרוש בעת ההזמנה מקרר עם פיקוד שבת באישור מכון מדעי טכנולוגי להלכה	עד 01.16	600	MRTH23V9PP	ווסטינגהאוז	גולן ווסט ליין
יש לדרוש בעת ההזמנה מקרר עם פיקוד שבת באישור מכון מדעי טכנולוגי להלכה	עד 01.16	600	MRTG23V7PW		
יש לדרוש בעת ההזמנה מקרר עם פיקוד שבת באישור מכון מדעי טכנולוגי להלכה	עד 01.16	600	MRTS23V9PF		
	עד 07.16	600	ND620	Normande	קלינטון
	עד 07.16	500	ND520G		
	עד 03.16	412	RD53WR4S	הייסנס	אלקטרוידן
	עד 03.16	500	RD65WR4S		
	עד 12.15	582	KND9952	בלומברג	תדיראן גרופ
	עד 12.15	583	KND9952X		

מקפואים

המקפואים הקיימים כיום בשוק מתחלקים באופן כללי לשני סוגים, כדלהלן:

א. מקפואי Defrost

מקפואים אלו הם מקפואים פשוטים, שמצטבר בהם קרח, ללא מנגנון הפשרה אוטומטית. אין בהם נורית תאורה ומאוורר לפיזור וסחרור האויר הקר, והם פועלים באמצעות טרמוסטט מכני.

דינם של המקפואים הללו הוא כדין המקררים הישנים, אשר היו קיימים לפני עשרות שנים וכיום כבר אינם מיוצרים כלל, שכל הבעיה שבהם מצטמצמת להשפעה על הקדמת הפעלת המדחס. לדעת מרן הגרש"ז אויערבאך זצ"ל (מנחת שלמה, סי' י', אות ד' ואילך) מותר לפותחם ולסוגרם בכל עת ללא הגבלה, ואילו לדעת הפוסקים האחרים המחמירים בזה יש לפתוח את הדלת רק בשעה שהמדחס פועל.

אמנם יש לשים לב, כי בהרבה דגמים של מקפואים – גם מסוג זה של Defrost - קיימות התראות דלת או טמפרטורה, באמצעות נורית או זמזום, שמופעלות ע"י מפסק הדלת עם פתיחתה או כתוצאה מעליית הטמפרטורה במקפוא עקב פתיחת הדלת.

כשההתראה מופעלת ע"י מפסק דלת ניתן לנטרל את המפסק באמצעות המתג המיוחד לכך, באותם המקפואים שבהם קיים מתג כזה, או בדרכים אחרות של הדבקה וכדו'. במקרים שבהם לא ניתן מסיבה כל שהיא לבטל את ההתראה, או שלא עשו כן, יש לעשות שאלת חכם אם וכיצד ניתן לפתוח את המקפוא במקרה הצורך, ובפרט באותם הסוגים שבהם ההתראה אינה מופעלת מידית אלא רק כעבור זמן מה.

ב. מקפואי Nofrost

במקפואים אלו קיימים אלמנטים נוספים של מערכת הפשרה אוטומטית, ועלולה להיות בהם גם נורית תאורה, מאוורר לפיזור וסחרור האויר, תצוגה דיגיטלית של רמת הטמפרטורה וכדו', ועוד.

דינם של מקפואים אלו הוא כדין המקררים בני ימינו, ויש להתייחס לכל אלמנט שבמקפואים אלו כפי שמתייחסים אליו במקררים, וכפי המפורט לעיל בהרחבה לגבי מקררים. במידה ואכן קיימים במקפוא אלמנטים בעייתיים, שאין אפשרות לנטרלם, יש להמנע מלפתוח אותם בשבת.



מן הראוי להכין מראש מערב שבת את כל המוצרים הקפואים שמתכוונים להשתמש בהם בשבת ולהניחם בתא ההקפאה של המקרר, על מנת שלא להזדקק לפתוח את דלת המקפא בשבת.

במקרי הצורך יש לדון בכל מקפא לגופו, ויש לעשות שאלת חכם אם וכיצד ניתן לפתוח אותו, וזאת בהתאם לאלמנטים הקיימים בו ולשאלות ההלכתיות הכרוכות בהן.

לחילופין, ניתן לחבר את המקפא לשעון שבת, שינתק אותו לגמרי מזרם החשמל לפרקי זמן מסויימים, קצובים מראש, אשר בהם ניתן יהיה לפתוח ולסגור את דלת המקפא ללא כל חשש. (יש לציין, כי חיבור המקפא לשעון שבת הוא הרבה פחות בעייתי - הן מבחינה פרקטית והן מבחינה תפקודית - מאשר חיבור מקררים לשעון שבת. זאת בשל הצורך המועט יחסית בפתיחת מקפא לעומת הצורך בפתיחת מקרר, דבר שמאפשר תכנון מראש של מספר ניתוקים ספורים בלבד במשך השבת, וכן בשל העובדה כי המקפא המלא בד"כ בקפואים שומר על רמת טמפרטורה רצויה גם כשהוא מנותק לזמן מה מזרם החשמל, מבלי שהדבר יפגע בתפקודו התקין).

לצערנו, מסיבות שונות עדיין לא מיוצרים מקפאים עם פיקודי שבת למהדרין, כשבין היתר הדבר נובע כנראה מחוסר דרישה ציבורית מספקת.

לאחרונה חל שינוי מסויים בנושא זה, כאשר מספר חברות ידועות מתעניינות באפשרות להתקין פיקודי שבת מובנים מראש בתוך המקפא, ואנו תקווה כי בקרוב תהיה פריצת דרך משמעותית גם בנושא זה, לתועלת הציבור הרחב.

ברי מים ומיני-ברים

למים קרים:

הבעיה העיקרית הקיימת בצריכת מים קרים מברי מים ומיני-ברים בשבתות ובחגים היא ההשפעה על הפעלת המדחס, שכן כל הוצאת מים קרים מהמיתקן מכניסה לשם מי ברז מהרשת שצריכים קירור, ובשעה שהמדחס אינו פועל עלולה כניסת המים לזרז ולהקדים את הפעלת המדחס.

קיימים מספר הבדלים בין בעיית ההשפעה על המדחס במיני-ברים לבין בעיית ההשפעה על המדחס במקרים. כי בעוד שבמקרה ההשפעה היא ע"י פתיחת הדלת שמאפשרת כניסת אויר חם למקרר, הרי שבמיני-ברים כל צריכת מים מהמיתקן מכניסה לשם באופן ישיר מי ברז. נוסף על כך, צריכת מים קרים של למעלה משני כוסות בבת אחת, ועל אחת כמה וכמה מילוי קנקן וכדו' במים קרים, עלולה להפעיל מידית את המדחס.

גם קשה מאד להחמיר ולצרוך מים קרים מהמיתקן רק בשעה שהמדחס פועל, שכן כמעט ולא ניתן לזהות ולהבחין בזאת, מאחר שמדובר במדחס ומנוע קטן ושקט שכמעט אינו נשמע.

חלק מהמיני-ברים גם פועלים באמצעות ברז חשמלי אלקטרוני, שהשימוש בו אסור בשבת.

המיני-ברים למים קרים שבאישור המכון - פועלים עם המעבר למצב "שבת" עפ"י העקרון שכניסת מים מהרשת בעקבות צריכת מים קרים משפיעה בכל מקרה רק על אי הפסקת המדחס לכשיתחיל ממילא לפעול ולא על התחלת פעולתו. לפי עקרון זה המדחס שובת לעולם 10 דקות מעת שהפסיק את מחזור הפעילות הקודם. כעבור 10 דקות הוא יתחיל בכל מקרה לפעול למשך דקה אחת לפחות. או אז נכנס הטרימוסטט לפעולה, שאם המים כבר קרים ברמת הטמפרטורה הרצויה יפסיק המדחס לפעול, ואילו אם עדיין לא הגיעו לרמה הרצויה לא יקבל המדחס שום פקודה, והוא ימשיך לפעול מאליה מחמת ההפעלה הראשונית עד שהמים יגיעו לרמת הקור הנדרשת, כך שכל השפעת הצריכה - אפילו כשהמדחס אינו פועל - היא, כאמור, רק על כך שהמדחס ימשיך ממילא לפעול מאליה ולא יפסיק את פעולתו, ואין שום השפעה על עצם ההפעלה או הפעולה.

עם המעבר למצב "שבת" ננעל הברז החשמלי אלקטרוני, באותם הדגמים שהם קיימים במצב "חול", וצריכת המים הקרים אפשרית אך ורק באמצעות ברז מכני. יחד עם זאת ננעלת גם יציאת המים החמים, ואין אפשרות כלל לצרוך מים חמים מן המיתקן בשבת.

למים חמים:

כל צריכת מים חמים מברי מים ומיני-ברים מכניסה לשם מי ברז מהרשת, אשר יתחממו ויתבשלו בעקבות כך. וכן היא עלולה גם להשפיע על הפעלת גוף החימום הלוהט, במקרה שאינו פועל כבר.

בשל כך השימוש בשבת במיני-ברים לצריכת מים חמים אסור בכל מקרה.

במיני-ברים למים קרים שבאישור המכון - עם המעבר למצב "שבת" ננעלת, כאמור, יציאת המים החמים, ואין שום אפשרות לצרוך מים חמים מן המיתקן בשבת.

בדגם מסויים שאושר ע"י המכון לשימוש בשבת גם לצריכת מים חמים - עם המעבר למצב "שבת" נחסם פתח כניסת מים קרים מן הרשת, ומופעל גוף חימום בהספק חום קבוע לשמירת חומם של המים הקיימים כבר במיכל המים החמים שבמיתקן בטמפרטורה רצויה, כשבמקביל מבוטלת כל פעילות טרמוסטטית, וכן כל משאבה חשמלית וברז חשמלי, כך שצריכת המים החמים מן המיני-בר נעשית באופן מכני לחלוטין, ללא שום השפעה על כניסת מים קרים או על הפעלות חשמליות כלשהן.

לתשומת לב!

כל דגמי המיני-ברים מיוצרים בחו"ל, ויש לעשות שאלת חכם אודות חיובם בטבילה, או לחילופין אפשרות פירוקם והרכבתם מחדש ע"י מעשה אומן.

ברי מים ומיני ברים באישור המכון המדעי טכנולוגי להלכה

(מעודכן לחודש מנ"א תשע"ה, אוג' 15)

יבואן	דגם	תוקף האישור	לשימוש
איי קיו בר בע"מ משווק ע"י חב' מי עדן	בר מים דיגיטלי דגם QTI10S (ROY)	עד 08.16	לשימוש בשבת במים קרים בלבד
צלול טכנולוגיה בע"מ	בר מים דיגיטלי דגם HC20	עד 09.15	לשימוש בשבת במים קרים בלבד
מ.ה.ד.ר. אלקטרוניקה בע"מ	בר מים דיגיטלי נועם 1	עד 04.16	לשימוש בשבת הן במים קרים והן במים חמים
מפלי מים			

גילוי דעת

אייר תשע"ה

לאחר פניות רבות בלתי פוסקות, הזורמות אלינו מכל רחבי תבל, בנוגע למכשיר ה"כושר סוויטש" (Kosher Switch) שעלה שוב לכותרות בשבועות האחרונים, אשר מבקשים לשמוע את חוות דעתנו ההלכתית על מכשיר זה ועל ההבדלים בינו לבין מכשירים אחרים, הננו לגלות דעתנו כדלהלן:

א. בראש ובראשונה עלינו להבהיר, כי בהתאם לדרכו רבת השנים של המכון, אנו מקפידים שלא להשתמש במפסקי גרמא וכדו' אלא אך ורק לצרכי חרום של רפואה ובטחון בלבד.

איננו מפרסמים בראש חוצות ואיננו משווקים בשיווק ישיר מוצרים, מתקנים ומכשירים כגון אלו, אשר הם מיועדים מראש, כאמור, למקרים הגובלים בפקוח נפש, ואנו מפקחים על כך בקפדנות שלא יישמשו לצרכים אחרים מלבדם.

ב. המתקנים והמכשירים לצרכי רפואה ובטחון שבאישור המכון המדעי טכנולוגי להלכה מבוססים על עקרון של "מניעת המניעה", שיש לו עדיפות הלכתית ברורה ביותר על פני כל שאר הגרמות ההלכתיות האחרות, מאחר שבאופן זה לא נעשית שום פעולה, לא ישירה ולא עקיפה, בגוף המכשיר או המתקן, והוא מופעל מאליו ללא שום התייחסות הלכתית לאדם, כפי שנתבאר בארוכה בספרות המכון (- "מעשה וגרמא בהלכה" עמודים 148-151; "כשרות ושבת במטבח המודרני" עמודים רעט-רפא; שו"ת "מעשה חושב" ח"א סי' ג אותיות ב-ד וסי' ט אות ט).

למרות זאת, כאמור, אנו מייעדים מתקנים ומכשירים אלו אך ורק לצרכי רפואה ובטחון ולא לשום מטרה אחרת.

ג. מפסקי הגרמא עפ"י עקרון זה והמכשירים לצרכי רפואה ובטחון המבוססים עליהם נעשו בעצה אחת עם גדולי הפוסקים, ובראשם מרנן ורבנן הגרש"ז אויערבאך זצוק"ל והגאב"ד הגרי"י וייס זצוק"ל בעל ה"מנחת יצחק", אשר עפ"י הוראתם הברורה ואישורם המפורש הוכנסו מכשירים ומתקנים אלו לשימוש במרכז הרפואי שערי צדק בירושלים, כידוע לכל.

מרן הגרש"ז אויערבאך זצוק"ל ביקש בשעתו, לרווחא דמילתא, כי תהיה השהיה מסויימת בת מספר שניות ממעשה מניעת המניעה עד לקבלת התוצאה, על מנת שיהיה ניכר לעין כל כי מדובר בפעולה עקיפה (שכאמור, אינה מתייחסת כלל לאדם) ולא בפעולה ישירה ומיידית, וכך אכן נעשה עפ"י בקשתו (- הא ותו לא. וכל התוספות האחרות המתפרסמות כביכול בענין זה אין להן על מה שיסמוכו).



ד. עפ"י הפרסומים המלוים את מכשיר ה"כושר סוויטש" הוא מבוסס על עקרון של גרמא, בתוספת מערכת האמורה להפוך כביכול את המעשה למעשה שאין בו פסיק רישא.

עקרון הגרמא של מכשיר זה הוא עקרון של "הסרת המונע", שכאשר הוא נעשה בכח ראשון (דהיינו פתיחת מעבר בפני פולס חשמלי שכבר יצא לדרכו) דינו כמעשה גמור, ואילו כאשר הוא נעשה בכח שני (בפני פולסים חשמליים שעדיין לא הגיעו, וכ"ש אם עדיין לא נוצרו) דינו כשאר גרמות, שלא הותרו אלא במקרים מסויימים ומוגדרים מאד.

ה. התוספת האמורה להפוך את המעשה לאינו פסיק רישא היא תמוהה מאד, והרבה הרבה מעבר לכך.

מבלי להכנס לויכוח פילוסופי עקר ומיותר אם פעולה שתוצאתה מוכרחת בודאות מבחינה סטטיסטית (או עכ"פ ברמת ודאות מוחלטת הקרובה למאה אחוז) דינה כפסיק רישא או כאינו פסיק רישא, הרי שכל הדיון בזה אינו נוגע כלל לנידון זה. שכן כל החילוק שבין פסיק רישא לאינו פסיק רישא קיים אך ורק בדבר שאינו מתכוון, דהיינו כשאדם עושה פעולה למטרה מסויימת ואגב כך מתבצעת פעולה נוספת שאינו מתכוון אליה, אבל במקרה זה, כאשר כל הכוונה היא להפעלת המכשיר, אין שום היתר של אינו פסיק רישא.

הנסיון להשוות בין שימוש במכשיר זה לבין דין גורר אדם מטה כסא וספסל ובלבד שלא יתכוון לעשות חריץ הוא מגוחך ביותר ומופרך מיסודו, כפי המובן לכל בר דעת.

ו. מלבד עצם התוצאה הסופית המכוונת של הפעלת המכשיר מתרחשת בדרך לביצוע הפעולה שרשרת פעולות חשמליות רבות, כתוצאה מהפעלת המכשיר, אשר הן בודאי בגדר פס"ר, וגם ניח"ל, שהרי האדם המפעיל רוצה ומעוניין בכל שרשרת הפעולות שיביאו בסופו של דבר להשלמת התהליך.

ז. כל זאת, מלבד עצם חומרת הדבר שבשיווק מכשירים כגון אלו לכל דורש, לשימוש ביתי ולהפעלת מכשירים שונים בשבת, אשר אך למותר להכביר מילים על הפרצה החמורה בחומת השבת הנגרמת עקב כך.

ח. נוסף על כל האמור, הרי גם לצרכי רפואה ובטחון לא ניתן לאפשר שימוש במכשיר זה, אשר הפעלתו אינה ודאית לחלוטין, או שהיא עלולה להתעכב לזמן מה בלתי ידוע מראש (שלא כמו ההשהיה של מספר שניות הקבועה מראש במפסקי הגרמא של המכון עפ"י דרישת מרן הגרשז"א זצוק"ל), שכן בספק פקוח נפש עסקינן, ואין לנו להסתמך בזאת על יד המקרה הסטטיסטי.

תשובות הלכתיות

ממרחן הגאון רבי שמואל הלוי ואזנר זצוק"ל
אל יבלח"ט מעכ"ט ראש המכון הגרל"י הלפרין שליט"א

- א. מיתקן לטיהור וחיטוי מקואות
- ב. מערכות איתות במעברי חציה
- ג. "אהל חיים" – לחציה בפני הטומאה
- ד. יחסי כהונה

בעמדנו בתוך שנת האבל על הסתלקותו של עמוד ההוראה מרחן הגאון רבי שמואל הלוי ואזנר זצוק"ל, רב ואב"ד זכרון מאיר ב"ב ובעמח"ס שו"ת "שבט הלוי", ראינו לנכון לפרסם בהזדמנות זו כמה מתשובותיו ההלכתיות בנושאים שונים, שנשלחו אל יבלחט"א מעכ"ט הגאון הגדול ראש המכון שליט"א, מהם שכבר נדפסו בספריו ומהם שעדיין לא התפרסמו.



מיתקן לטיהור וחיטוי מקואות

(נדפס בשו"ת "שבט הלוי" חי"א סי' רי"ג)

ב"ה, בחודש חשוון תשס"ג לפ"ק

כבוד ידידינו הגאון המפורסם בנש"ק זכות אבותיו עמו כש"ת מוה"ר לוי יצחק
הלפרין שליט"א – ירושת"ו

סי' רצ"ב דאם זוחלין אפי' לחוץ מכ"מ שבים
מיד, דאין בו חשש, ומכ"ש כה"ג דהמיתקן
שקוע לגמרי למטה במים, ואינו גורם
תנודה רק בשטח המים עצמם [ועיין פת"ש
שם ס"ק ג'].

לענין פסול שאובים אפי' מקרה אחר
שיש תורת כלי עליו מכ"מ עיין מס' מקואות
פ"ו מ"ד ובשו"ע יו"ד סי' ר"א סט"ז דלי
מלא שאובים שפיו צר ונפל למקוה וכו' לא
פסלוהו, והיינו במקוה חסרה, ומכ"ש שלמה
דאין להעלות חשש כלשון חז"ל אפילו
כל מימות שבעולם, והוא פשוט לא ניתן
לכתוב.

מכ"ש בדידן דאין תורת כלי עליו
ע"ש סי' ר"א ס"מ, לענין מביא מים למקוה
בכלי נקוב כהלכה, ואעפ"י דהתם אסור
לכתחלה היינו מטעם תפיסת ידי אדם
ע"ש ט"ז ס"ק מ"ז, משא"כ בדידן דהכלי
נקוב מכל הצדדים ויש לו שפופרת הנוד
למעלה ולמטה, דאין חשש אפילו בחסרה
מכ"ש שלמה [וזה עיקר חשוב בנ"ד הן נקוב

אחדשה"ט וש"ת בכבוד,

הרני מאשר מכתבו היקר אלי מחודש
אלול העבר, ויסלח על האיחור כי לא מטי
זמני לומר שורה, הענין של המתקן המהודר
שהוא חלק עפ"י הלכה, הלכות טהרה
ומקואות, הוא ענין נכבד, ע"כ עני בדע"ת
כמוני מזדקק לה בקיצור ודברים שרשים
ויסודים כדרכי.

הנה ענין מיתקן לטיהור וחיטוי מי
מקואות באופנים שונים כבר בא אלינו
לפני עשרות בשנים, ומעולם לא הסכמנו
להשתמש בזה רק במקוה טהרת אנשים,
מטעמים ידועים וחששות הונגעים להלכה,
כאשר כתבתי בכמ"ק בשו"ת שבט הלוי,
איברא הפעם מה שיציע כב' ועלה בידכם
בעזה"י, הוא בבחינת דאיתא בירושלמי
ועתוס' חולין ס"ד ע"א שכשם שאסור לומר
על טמא טהור, כך אסור לומר על טהור
טמא.

ולענין איסור זוחלין עיין ש"ך סי' ר"א
סק"ל תוך מו"מ בתשובת מהרי"ק, וריב"ש



וכבר העיר ע"ז גם רב גדול בקונטרסו והוא אמת נכון [גם יש מקרים של תערובת עפר, ואבנים קטנים לפעמים שא"א להשתמש במיתקן הזה] ולאידך המיתקן הזה טוב לא רק אצלינו במקואות הנבנות ע"פ ת"ח מובהקים, גם במקרים רחוקים שאדם וביתו נמצאים במקומות שאין השגחה, ונמצא בור מ' סאה מים כשרים של גשמים, או מעיין כהלכה וצריך רק לנקותו.

סוף דבר, מיתקן הנ"ל הוא מתוקן עפ"י הלכה וגורם גם לסתום פה המקטריגים נגד תוה"ק ומסורת התורה, מכ"מ יש להזהר שאם יש כזה במקוה אחת, ולא בשני', חלילה לפקפק ברבים על דלית לה, דא"כ אנחנו נופלים על גזירת י"ח דבר פ"ק דשבת, שלא יאמרו אלו מטהרים ואין אלו מטהרים, ועיין סוף הל' מקואות בזה, ואם יסכימו גם שאר חכמי ישראל השלמים על הנ"ל, הרני לענ"ד לצרף לתיקון זה, אבל אין לדמות מילתא למילתא, ומיתקן למיתקן אחר.

בשופי מכל הצדדים, והן נקבים כשפופרת עליון ותחתון] וגם לא נקרא תפיסת ידי אדם, ע"ש סוף ס' ט"ו, ובס' ל"ט, וז"ב, ועיין עוד ברמ"א סל"ו בא"ד, ואם המים באים אל הצינור ע"י הכלים הקבועים בגלגל והמה נקובים בדרך שלא נקרא כלי מותר לטבול וכו' א"כ מכ"ש כה"ג.

והנה אעפ"י שכל הנ"ל אמת נכון להלכה, ונמצא שנתגלה מציאות שאפשר להדר לטבול זמן טובא במקוה מלאה מ' סאה מי גשמים בלי תוס' י"ט סאה מי שאובים ברבי' והמשכה, והוא באמת דבר יקר שלא צריכים אוצרות גדולים הרבה לאסיפת רבוי הכמות של מי גשמים.

מכ"מ אין דעת תורה מסכים כלל לחדש מקואות בלי אוצרות השקה, ואוצרות מים, הנהוג מימות רבותינו מדור לדור, כי מי יודע מה יולד יום, יש כידוע מקרים שונים שגם מיתקן ומכונה כה"ג פוסק מלפעול, ואין לבנות טהרת ונקיון מקואות רק ע"ז בלבד,

והרני דוש"ת בכבוד בלו"ח, מצפה לרחמי ה',
שמואל הלוי ואזנר

מערכות איתות במעברי חציה בשבת

ב"ה, יום א' וישלח תשנ"ט לפ"ק

כבוד ידידנו הגאון המפורסם וכו' כש"ת מוה"ר לוי יצחק הלפרין שליט"א ראש מכון טכ' להלכה – ירושלים עיה"ק ת"ו

וידועו על זמנים הנ"ל) לשם זה הציע כב' מעל' לבנות מערכת הנ"ל בשילוב דברים.

ב. היות שיש חשש שיעבור אדם בשעה שאין המערכת עובדת מעצמה – איברא היות כי המניעת הפעולה ע"י פולסי אור כל מספר שניות, וברגע שהאדם עובר מסתיר וחוסם אלו פולסי אור (ר"ל המניעה) מלקלוט גורם עי"ז מניעת המניעה, ולפי דרכו אין בזה איסור רצונו מניעת המניעה. וכ"ת דן שוב בספק פס"ר – בדברי הט"ז הידועים או"ח סי' שט"ז סק"ג – (ועיין בחי' הגרעק"א יו"ד סוס"י פ"ז בזה ועוד) וכן דן מטעם פס"ר דלא נחא לי'.

ומש"כ תו"ד לצרף גם גדר קבוע בזמן ע"פ דברת מג"א סי' שמ"ד ס"ק א' הנה ידוע מרבית הפוסקים שפקפקו בזה, ויותר נראה דקבוע דמג"א הוא קבוע חמור מכל קבוע בעלמא דהתם דנין על כל יום בפני עצמו ואין מה שרוב השבוע ימי היתר יכול לגרום בטול יום שבת ברוב אם עושה מלאכה בכולם, וזה לא שייך כ"כ הכא.

אחדשה"ט וש"ת בכבוד, לנכון קבלתי מכתבו מיום כ"ג חשון, הנה מעל' כבודו פונה אלי בענין התקנת מערכות במעברי החצי' המועדים לפורעניות ר"ל מערכות איתות שיאותתו בכל עת שהולך רגל עומד לחצות הכביש, כדי שהנהגים יבחינו בכך ממרחק ויספיקו להאט – וכ' כב' כי פנו אליו בנוגע להפעלת המערכת בשבת ויו"ט, מאחר שלפי הטכניקה כל אדם שעובר במעבר חצי' אלו יפעיל את המערכת, וכ"ת האריך עוד לענין – ואבא רק על הסעיפים הנוגעים להלכה.

א. הנה מה שדרש כב' מהעוסקים בזה שבכל ב' דקות תפעול המערכת אוטומטית מעצמה להמשך עשרה שניות ללא שום השפעת אדם, ותאותת לנהגים כאלו הולך רגל חוצה הכביש, כך שבזמן זה יכול כל אדם לעבור הכביש בלי שום השפעה על המערכת וכו' – דבר טוב הוא ורחוק מחשש. אלא שחושש כב' שיהיו אנשים שלא ישימו לב לכך (ר"ל לשלטים שיקבעו

שאינו דומה למלאכה גרועה בריש מס' שבת דעכ"פ יש שם מעשה.

ונהי דלהלכה אני מחמיר בעלמא אם בהליכה יש ודאות הדלקת נר או כיו"ב אעפ"י שלא מוסיף שם מעשה או תנועה, אבל בצירוף כל הסניפים שכתב כב' ודאי יש גם בזה סניף חשוב להקל עכ"פ בנדון הנ"ל, ובצירוף צורך רבים ומצוה מגדר דספק פקו"נ – ועד שנמצא עוד טוב מזה נאחז בזה – למען תועלת הרבים.

ויסלח לי שלא נכנסתי בכל הפרטים שהציע כבודו נ"י.

אמנם לאידך גיסא רוצה אני להוסיף גורם היתר בהלכה זאת – שהוא עכ"פ שעת הדחק גדול והוא מה שכתבתי בעניי בכמ"ק הנלענ"ד שכל אלו מלאכת של הבערה וכיו"ב של היום הנעשות ע"י שאדם הולך כדרכו ואינו מוסיף שום פעולה מעשית להפעיל כנ"ד מערכת הנ"ל, וכן שאר נדונים כיו"ב נהי דודאי יש עכ"פ איסור דרבנן בזה אם נתכוין לכך, או גדר פס"ר בדניחא ל"י, אבל איסור תורה לבי נוטה דלית בי', דמלאכת מחשבת שאסרה תורה כולל ב' פרטים מלאכה ומחשבת, ז"א מעשה מלאכה ושתהא גם מלאכת מחשבת, ומובן

והרני דוש"ת בלונ"ח

מצפה לישועת ה'

שמואל הלוי ואזנר



”אהל חיים” – לחציצה בפני הטומאה

ב”ה, יום עש”ק בחוקותי תש”ס לפ”ק

כבוד ידידנו המכובד הגאון הגדול חכם וסופר כש”ת ר’ לוי יצחק הלפרין שליט”א
אחדשה”ט וש”ת באהבה, יקרת מכתבו שנכתב בחודש אד”ב קבלתי באמצע אייר, והריני

לניילון וכיו”ב קבלת טומאה ע”פ משנתנו
פי”ז דכלים, וברמב”ם שם, ויפה התעורר
בזה.

איברא מה שנו”נ כבודו בעיקרו על
עצם הניילון אם מכ”מ מקבל טומאה,
ושורש ספיקו פתוח על משנתנו דכלים
פי”ז מי”ג כל שבים טהור וכו’ והיינו שנעשה
מבע”ח שבים דילפינן בתו”כ דצריך
להיות דומיא דצמר ופשתן דבא מן הארץ
דוקא, וכ”ת מטיל ספק אם ניילון שנעשה
מבארות נפט דינם כבא מן הים דהרי לא
בא מן הארץ וספיקו דהרי גם צמר ומשי
דינו לקבל טומאה דאנן קיי”ל לענין בגדים
(דלא ככלים) דכולם מקבלים כתנא דבי ר”י
שבת כ”ז ע”א וכמבואר ברמב”ם פ”א הי”א
מכלים, ומזה רוצה להוכיח דבא מן הארץ
לאו דוקא, וספיקו כנראה אם כלל דבא מן
הים דוקא וכל השאר חוץ מן בא מן הים
בכלל המטמאים – או כללא דבא מן הארץ
דוקא וכל שאר חוץ מן הבא מן הארץ אינם
מקבלים טומאה, והנפ”מ למעל’ ניילון הבא
מן באר נפט.

משיב בקיצור מפני חשיבות העניין. והוא
אודות אהל חיים למנוע טו”כ – אשר הציע
הרב... לאי”ט – אשר פנה גם אלי, ואח”כ פנו
אלי מבי”ח שערי צדק – ולא עסקתי בזה,
וכתבתי להם – שהאחריות לזה על רב גדול
אחד לפי דבריהם שעשה בזה – ואם הוא
ראה כל הצדדים הוא דבר רחוק מהפסד.

ועתה בראותי תשובת כ”ת שהכניס
עצמו לזה ראיתי שעדיין אהל חיים זה רחוק
משלמות, ועברתי על כל מכתבו ושפיר כתב
והעיר ובפרט מה שכ’ שהמיטה שהמחזיקה
את האהל הזה הרי עצמה מקבלת טומאה
וא”כ גם האהל לא מועיל כי יתפרק בלעדיה
וע”פ המבואר ריש פ”ו דאהלות ובפוסקים
יו”ד סי’ שע”א ואם אמנם היה מקום לומר
דגם בהשמטת המיטה וישאר המזרון לבד,
והוא נעשה כולו מדבר שאינו מקבל טומאה,
יכול אהל זה לסמוך על המזרון, מכ”מ כ”ת
העיר על מזרון עצמו דקשה לעמוד בזה
ולבדוק דכ”פ יהיה רק מזרון טהור שאינו
מקבל טומאה, ועוד מפני חשש תערובת
חוטם המקבלים טומאה דגורמים ג”כ



דן בזה לענין שביעית באכילתם בתשובת מהרי"ט (מכ"מ ברור מדברי הרמב"ם דגדל על הארץ דוקא וזה הכלל הקובע, וא"כ ניילון הבא מבארות נפט לא נקרא בא מן הארץ.

מכ"מ תשו"ח לכ"ת במה שהעיר להחמיר בענין אהל חיים, והואיל שכב' כתב שהציע דברים שלמים בזה במק"א מצוה היא שיודיע לבי"ח שערי צדק ושאר בתי חולים מה שאפשר להציע בלי פקפוק, ושיש עדיין פקפוק על אהל חיים זה, ואם לתועלת הוא יכול להזכיר גם דעתי העניה לזה לחשוש למש"כ כב'.

והרני דוש"ת בלונ"ח מצפה לישועת ה'

שמואל הלוי ואזנר

מיהו עיין בתפא"י כלים שם כ' דמים לאו דוקא דה"ה הגדל תוך נהרות ונחלים, מיהו בזה י"ל דגם נהרות ונחלים דינם כים דכל נהרות הולכים אל הים, ובמשנה אחרונה כ' דים לאו דוקא דה"ה מים שבבורות וכו' טהור דמכ"מ אינו בא מן הארץ, ואף שזה לא מספיק להכריע ספק הנ"ל – מכ"מ הא כ' רבינו הרמב"ם בפיה"מ ריש פי"א דנגעים, וז"ל ולא יקשה לך בצמר שהוא אינו מן הגדל בארץ – לפי שהבעלי חיים אמנם הם חיים מן הצמחים, ובזה נתישב ג"כ מה שהעיר ממשי דידוע דתולעת המשי ניזון מעשבים ידועים (וכבר



יחסי כהונה

(נדפס בשו"ת "שבט הלוי" ח"י סי' רכ"ה)

ב"ה, יום ח' כסלו תשס"א לפ"ק

כבוד ידידינו הגאון הגדול בנש"ק ר' לוי יצחק הלפרין שליט"א

ולזה דעתי העני' מסכים – דמש"כ – הטור והפוסקים באה"ע בסי' ב' דכל הכהנים בזה"ז בחזקת כהנים הם, היינו הכהנים ולא למי שמחזיק עצמו לכהן – היינו מי שיש לו חזקה – או מי שמעיד עליו עכ"פ עד א' כמש"כ הפרישה – לא כן מי שאינו יודע כלום, ואעפ"י שמבואר שם ריש סי' ג' – שעכ"פ אם מחזיק בעצמו בלי עדות – ובלי חזקה מכבר נהי דאינו נאמן להקל אבל נאמן להחמיר לענין פסולי נשואין וכדומה, היינו מי שעכ"פ מחזיק עצמו מדין שאחד"א, אבל מי שאינו יודע כלום, ולא נהג כהונה לעולם, ואין לו עדות על עצמו, אפילו יהיה כאן עד אחד שמעיד על אביו או זקנו שהיה כהן, הלא מבואר בשו"ע אה"ע סי' ג' ס"ו מי שבא ואמר כהן אני, ועד אחד מעיד שאביו שהוא כהן אין מעלין אותו לכהונה על פיו שמא חלל הוא עד שיעיד שזה כהן והוא מרמב"ם פ"כ הלכה ט"ו מאיס"ב יעש"ה בהה"מ, וגם שם בודאי להחמיר שאחד"א.

אבל כשגם בעצמו אינו יודע כלום ומעולם לא נהג כהונה לא הוא ולא אביו – רק ראו על מצבה ישנה שזה משפחת כהנים

אחדשה"ט וש"ת בכבוד, הנה כ"ת שלח אלי תשובתו החשובה בנדון משפחת בע"ת שיש חשש מבוסס שהבעל אולי כהן והיא כזונה, היות בנשואין ראשונים חיתה עם גוי – וא"כ יש מקום שאסורים לעמוד זע"ז, וגם על הבנים שהם חללים וכו'.

וכבודו נו"נ בזה בחכמה כדת של תורה (אלא שבהעתקת תשובתו יש בלבול השורות ושגיאות לרוב) ודעתו נוטה – שהבעל עצמו אינו כהן באמת, וא"כ יכולים להשאיר ביחד והבנים ובנות כישראלים כשרים – זהו דעתו בקיצור.

ועברתי על דבריו בקונטרס, והדברים נוטים כמש"כ כבודו, מ"מ דרכי להתרחק מהכרעה ממש בנדון שהמציאות אינו ברור כאחותו לדידי – וכ"ת למד המציאות יותר – ועוד שהוזכר תו"ד גם ענין גרות של האשה לחומרא, ומי יודע, וגם הזכיר תו"ד דגרות זה עשה רב בחו"ל שאין גרותו והוראתו היתה מקובלת על רודפי צדק ואמת בהוראה.

מכ"מ אזכיר עכ"פ נקודה החשובה שנקט כב' שכהן זה אינו כהן עפ"י הלכה.



ה"נ בכהנים יושבי א"י – אבל כמובן אין זה סיבה ח"ו להקל ראש בדיני כהונה כמובן ומה דהוחזקו הוחזקו בין לזכות – בין לחיוב ואיסור.

אבל באלו משפחות שכבר מדורות חיו חיים בלי תורה ומצות – וכמש"כ גם כ"ת באלו שהיו מעודם בקיבוצים חילונים שפרקו עול מכל מצות התורה בעו"ה – והרימו ראש להתיר שם עריות ואיסור אשת איש בלי הגבלה – וגם אם היה להם אישות אולי ע"י חופה וקידושין הבעלים עצמם ר"ל הפקירו נשותיהם מדעת זל"ז – ביודעים ובלא יודעים – או שלא רצו לדעת משפטי התורה. בכלל פשיטא – דזה עדיף הרבה מהמבואר בסוטה כ"ז ע"א ובאה"ע סי' ד' סט"ו לענין פרוצה ביותר דחשבינן בניה כחללים, ואם שם ישנם קצת צדדים להחמיר עכ"פ – לא כן בנדון כזה שהחילוני הזה בא מתרבות אנשים האלה, ואם רבינו המהרש"ל כ' על כהני יראי אלקים דקרוב דרובם נתבלבלו – א"כ בהתוסף עוד ע"ז כהני הקיבוצים או כהני רוסיא החילונים גמורים מדורות – שכמעט אין ספק דודאי נתחללו – והדברים נוטים שא"צ להתרחק מגרושה הזאת [וכמש"כ ג"כ רבינו המבי"ט ח"א סי' רי"ט הנ"ל] כנלענ"ד בדעת נוטה להלכה, ומעל' כבודו מבפנים וכטוב בעיניו עפה"ת יעשה.

והרני דוש"ת בלונ"ח – מצפה לרחמי ה'

שמואל הלוי ואזנר

– שאין כאן חזקה – ואין כאן עדות וכמש"כ כיו"ב בתשובת מבי"ט ח"א סי' רי"ט שהעיר גם כ"ת א"כ פשיטא שא"צ להתחשב בזה, ועדיפא כ' מבי"ט שם דאפילו סיפר לו אחד שהוא כהן כל זמן שלא נתקבל עדות זו בפני בי"ד אין חוששין לו אפילו להחמיר עכ"פ דיעבר.

ועתה לענין עצם הכהונה של אנשים כאלה גם לו יהי' נכון שהם באים ממשפחת כהנים – הנה כבר כתבתי בעניי בשו"ת שבט הלוי ח"ג סי' ק"ס בענין מחלוקת הקדמונים ביחסי כהונה בזה"ז אם חזקה גמורה היא כדעת כת הקדמונים – שס"ל כן – או רק בגדר ספק בעלמא כדעת מהרשד"ם והשב"י ועש"ה הביירוים בזה – ובסו"ד הבאתי דברי רבינו המהרש"ל ב"ק פ"ה סי' ל"ה – וכ"כ עוד ביש"ש חולין פ"ח – דזרע כהנים קרוב לודאי שנתבלבלו ואם לא כולו רובו נתבלבל ואם לא רוב קרוב למחצה נתבלבל, ובתשובת בית אפרים או"ח סי' ו' הביא דברי מהרש"ל ג"כ וחיזק אותם – אלא דרצה לחלק בין יושבי חו"ל לכהנים יושבי א"י דעכ"פ חזקה הם – וכבר כתבתי שם ועוד מקומות דזה לא שייך לפי מציאות דורינו בא"י דרוב רובם של כהנים שבא"י באו מחו"ל, ואם על כהנים חו"ל ע"י שעבר עליהם כוס התרעלה של גליות והגזירות נחליט דכמעט רובם נתבלבלו

